

Povinnosti původců zdravotnických odpadů

Rizika spojená s nakládání s odpady ve zdravotnictví

Riziko spočívá v nebezpečných vlastnostech odpadů. Odpady obsahují infekční agens, genotoxické látky, toxické chemické látky nebo nepoužitelná léčiva, radioaktivní látky a ostré předměty.

Dotčená legislativa

- zákon č. 541/2020 Sb. o odpadech, ve znění pozdějších předpisů (dále zákon)
- zákon č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů
- zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci
- vyhláška č. 8/2021 Sb., o Katalogu odpadů a posuzování vlastností odpadů (Katalog odpadů)
- vyhláška č. 273/2021 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady
- vyhláška č. 306/2012 Sb., o podmínkách předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a o hygienických požadavcích na provoz zdravotnických zařízení a vybraných zařízení sociálních služeb

Vymezení pojmů

Odpad – je každá movitá věc, které se osoba zbavuje, má úmysl nebo povinnost se jí zbavit.

Nebezpečný odpad (dále NO) je odpad, který

- a) vykazuje alespoň jednu z nebezpečných vlastností uvedených v příloze přímo použitelných předpisů Evropské unie o nebezpečných vlastnostech odpadů,
- b) se zařazuje do druhu odpadu, kterému je v Katalogu odpadů přiřazena kategorie nebezpečný odpad,
- c) nebo je mísen s některých z odpadů uvedených v písmenu b) nebo je jím znečištěn.

Nakládání s odpady – jejich shromažďování, soustředování, sběr, výkup, třídění, přeprava a doprava, skladování, úprava, využívání a odstraňování.

Zdravotnický odpad – odpad z nemocnic a z ostatních zdravotnických zařízení nebo jim podobných zařízení zahrnující komponenty různého fyzikálního, chemického a biologického materiálu, který vyžaduje zvláštní nakládání a odstranění vzhledem ke specifickému zdravotnímu riziku. Zahrnuje pevný nebo kapalný odpad, který vzniká při léčebné péči nebo při obdobných činnostech a je nazýván odpadem ze zdravotnických zařízení

Odpad vznikající mimo zdravotnická zařízení, který vykazuje stejné vlastnosti a rizika a vyžaduje zvláštní nakládání jako odpad ze zdravotnických zařízení. Vzniká například v zařízeních sociální péče, tetovacích salonech, protidrogových centrech apod.

Zařazení v Katalogu odpadů

18 01 Odpady z porodnické péče, z diagnostiky, z léčení nebo prevence nemocí lidí

18 01 01 Ostré předměty (kromě čísla 18 01 03)

18 01 02 Části těla a orgány včetně krevních vaků a krevních konzerv (kromě čísla 18 01 03)

18 01 03* Odpady, na jejichž sběr a odstraňování jsou kladeny zvláštní požadavky s ohledem na prevenci infekce

18 01 04 Odpady, na jejichž sběr a odstraňování nejsou kladeny zvláštní požadavky s ohledem na prevenci infekce

18 01 06* Chemikálie, které jsou nebo obsahují nebezpečné látky

18 01 07 Chemikálie neuvedené pod číslem 18 01 06

18 01 08* Nepoužitelná cytostatika

18 01 09* Jiná nepoužitelná léčiva neuvedená pod číslem 18 01 08

18 01 10* Odpadní amalgám ze stomatologické péče

Nebezpečné odpady jsou označeny v Katalogu odpadů symbolem "*".

Povinnosti vyplývající ze zákona o odpadech

Zdravotnické zařízení, právnická nebo fyzická osoba, při jejichž činnosti vznikají odpady, jsou jako původci odpadu povinni dodržovat všechna ustanovení daná tímto zákonem a jeho prováděcími předpisy a metodikami.

Dle § 89 odst. 1 zákona o odpadech je právnická nebo podnikající fyzická osoba, která je původcem odpadu ze zdravotní péče, povinna zpracovat pokyny pro nakládání s těmito odpady v zařízení, kde tento odpad vzniká. Pokyny jsou součástí provozního řádu zařízení zpracovaného podle § 15 zákona o ochraně veřejného zdraví.

Návrh provozního řádu a změnu provozního řádu schvaluje rozhodnutím příslušný orgán ochrany veřejného zdraví. U poskytovatelů zdravotních služeb příslušný orgán ochrany veřejného zdraví v rozhodnutí uvede, pro jakou formu, popřípadě druh zdravotní péče, obor zdravotní péče a místo poskytování je provozní řád vydáván, popřípadě název zdravotní služby, pro kterou je provozní řád vydáván.

Pokud zdravotnické zařízení přijímá odpad, který mu nevznikl a zdravotnické zařízení není místem jeho vzniku, musí mít dle § 17 zákona o odpadech povolení k provozování zařízení ke skladování, sběru, úpravě, využití nebo odstranění odpadu v souladu s povolením podle § 21 odst. 2, vydaného krajským úřadem.

Ve smyslu § 90 zákona o odpadech je právnická nebo podnikající fyzická osoba, která nakládá s více než 10 tunami odpadů ze zdravotní nebo veterinární péče ročně, povinna zajistit nakládání s těmito odpady pouze fyzickou osobou odborně způsobilou pro nakládání s odpady ze zdravotní a veterinární péče.

Fyzickou osobou odborně způsobilou pro nakládání s odpady ze zdravotní a veterinární péče se rozumí osoba, která má dokončené vysokoškolské vzdělání a nejméně 3 roky praxe v oboru odpadového hospodářství v posledních 10 letech nebo dosáhla stupně středního vzdělání s maturitní zkouškou a nejméně 5 let praxe v oboru odpadového hospodářství v posledních 10 letech.

Jednotlivé činnosti v rámci nakládání s odpady ze zdravotní a veterinární péče může vykonávat i zaměstnanec, kterého fyzická osoba odborně způsobilá pro nakládání s odpady ze zdravotní a veterinární péče proškolila ohledně nakládání s odpady. Školení se provádí nejméně jednou ročně. O školení musí být pořízen písemný záznam, který je právnická nebo podnikající fyzická osoba, která nakládá s více než 10 tunami odpadů ze zdravotní a veterinární péče ročně, povinna uchovávat po dobu 5 let od provedení školení.

Konkrétní povinnosti vyplývající z vyhlášky č. 273/2021 Sb. - § 5, § 72

Odpady musí být soustředěny v prostředcích, které

- a) jsou odolné proti chemickým vlivům odpadů, pro které jsou určeny,
- b) splňují technické požadavky k nakládání s chemickými látkami a směsmi se stejnými vlastnostmi jako mají odpady, pro které jsou určeny,
- c) jsou odlišeny tvarem, barvou nebo značením od prostředků nepoužívaných pro nakládání s odpady a od prostředků určených k soustředění jiných druhů odpadů,
- d) svým provedením zajišťují bezpečnost při jejich obsluze, a pokud nejsou určeny pro jednorázové použití, i při jejich čištění a desinfekci,
- e) svým provedením nebo v kombinaci s technickým provedením a vybavením místa, v němž jsou umístěny, zabezpečují ochranu okolí před únikem odpadů a před emisemi nebo zápachem a zároveň chrání odpad před nežádoucím znehodnocením, zneužitím nebo odcizením a
- f) jsou umístěny tak, aby byla zajištěna bezpečnost při jejich obsluze, požární bezpečnost, dostupnost a možnost obsluhy mechanizačními a dopravními prostředky.

Odpady ze zdravotní péče musí být odděleně soustředovány od okamžiku svého vzniku, a to alespoň v následujícím rozsahu:

- a) ostré předměty,
- b) nepoužitelná léčiva,
- c) odpady určené ke spálení,
- d) odpady určené k dekontaminaci
- e) komunální odpad.

Soustředovací prostředky na odpady ze zdravotní péče musí splňovat následující požadavky:

- a) musí být certifikovány pro daný způsob použití,
- b) nádoby na ostré předměty musí splňovat požadavky podle technické normy ČSN EN ISO 23907 (85 4002) Ochrana před poraněním ostrými předměty,
- c) nádoby pro nebezpečný odpad musí být pevné, nepropustné, nepropíchnutelné a uzavíratelné,
- d) plastové pytle musí mít maximální objem 0,1 m³, tloušťka materiálu musí být alespoň 0,1 mm; v případě plastových pytlů, které se používají na pracovištích s vysokým rizikem infekčních činitelů, musí být tloušťka materiálu alespoň 0,2 mm; při použití plastového pytle z tenčího materiálu musí být použito více pytlů do požadované tloušťky nebo musí být pytel umístěn do nádoby, která musí být z dezinfikovatelného a čistitelného materiálu,
- e) kromě obecných požadavků musí být dále označeny
  1. časem vzniku odpadu,
  2. konkrétním oddělením, kde odpad vznikl,
  3. jménem osoby zodpovědné za nakládání a označení,
  4. údajem o hmotnosti odpadu
  5. údajem o dalším způsobu nakládání.

Konkrétní povinnosti vyplývající z vyhlášky č. 306/2012 Sb. - § 10

- odpad se třídí v místě vzniku,
- nebezpečný odpad se ukládá do označených, oddělených, krytých, uzavíratelných, nepropustných a mechanicky odolných obalů, podle možnosti spalitelných bez nutnosti další manipulace s odpadem,
- ostrý odpad se ukládá do označených obalů, které musí odpovídat požadavkům vyhlášky č. 273/2021,
- nebezpečný odpad vznikající u lůžek pacientů nebo klientů se z místnosti odnáší bezprostředně, z pracoviště pak průběžně, nejméně jednou za 24 hodin, soustředování tohoto odpadu se provádí podle provozního řádu zařízení v nádobách k tomu určených,
- soustředování nebezpečného infekčního a anatomického odpadu před jeho konečným zpracováním je možné nejdéle 3 dny, a to ve vyhrazeném uzavřeném prostoru, nebo po dobu 1 měsíce v mrazicím nebo chlazeném prostoru při teplotě maximálně 8 °C.

Metodické doporučení k nakládání s odpady ze zdravotnictví – z nemocnic a z ostatních zdravotnických zařízení nebo jim podobných zařízení:

Provozní řád

Nakládání s odpadem ve zdravotnických zařízeních se řídí provozním řádem schváleným orgánem ochrany veřejného zdraví; součástí provozního řádu musí být zpracované pokyny pro nakládání s těmito odpady v zařízení, kde tento odpad vzniká.

Pokyny obsahují:

- a) identifikační údaje původce odpadů (adresa, telefonické spojení, jméno a příjmení osoby jednající za původce odpadu, identifikační číslo původce odpadů)
- b) adresu příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností a adresu příslušného krajského úřadu, c) významná telefonní čísla (hasiči, záchranná služba, ČIŽP, orgány ochrany veřejného zdraví, ústavní hygienik apod.)

- d) seznam odpadů podle Katalogu odpadů
- e) organizační zajištění nakládání s odpady, zodpovědné osoby pro jednotlivé stupně nakládání s odpady včetně telefonního spojení
- f) způsob soustředování (třídění a ukládání odpadů) v místě jejich vzniku, místa určená pro soustředování odpadů a pokyny pro soustředování odpadů v areálu původce,
- g) nakládání s tekutými odpady
- h) značení obalů, nádob a kontejnerů
- i) pokyny pro přesun odpadů v rámci areálu původce mezi soustředovacími místy, nebo skladováním odpadů (sklad musí mít samostatný provozní řád)
- j) opatření pro případ havárie (postup při rozsypaní, rozlítí či úniku odpadů)
- k) podmínky pro dekontaminaci odpadů
- l) název, sídlo a IČZ zařízení, do kterého jsou odpady předávány a identifikační údaje provozovatele tohoto zařízení
- m) způsob zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci s odpady (pracovní pomůcky, první pomoc při poranění)
- n) způsob školení zaměstnanců
- o) identifikační listy nebezpečných odpadů
- p) grafické symboly nebezpečných vlastností odpadů.

Poznámka: Součástí provozního řádu zdravotnického zařízení by mělo být i nakládání s mrtvými lidskými těly včetně mrtvě narozených těl a potratů a jejich ostatků a dále pak nakládání s částmi těl včetně amputovaných končetin a orgánů.